

Preek “(Op)vangen”, 31 juli 2022, Koningkerk Voorburg, Ria Keijzer - Meeuwse

In onze tijd heeft het verschijnsel “mensen vangen” geen al te best imago. Wie denkt niet aan opdringerige verkooppraktijken. Of aan wervingsstrategieën waardoor je je in iets laat meeslepen waar je later spijt van krijgt. Of aan een knellend systeem met een exclusieve kijk op de waarheid of de Bijbel. Of aan mooie beloften, waardoor u in de val liep. Of je was in een bepaalde fase niet zo sterk. Je wilde er gewoonweg graag bij horen, je liet je vangen en deed dingen die in wezen niet bij je pasten.

Zo gaat het soms: iets of iemand lokt met een lokaas vissen in de netten om zo de eigen positie te versterken of iemand te vangen voor een bepaalde overtuiging.

U merkt het: in mijn (en vermoedelijk ook in uw) eerste associatie heeft vangen te maken met onvrijheid. De ruimte om afwegingen te maken valt weg, te groeien en de mens te worden die je in de kern bent. Er is veel wat mensen onvrij kan maken. Helaas passen aspecten van kerk en geloof ook in dat rijtje. Ik denk aan kerkelijke gedragsvoorschriften, tucht, uitsluiting en taboes. Aan de moeizame tred waarin acceptatie van een andere geaardheid kon ontstaan of vrouwen gelijkwaardig werden aan mannen. Actueel zijn momenteel de uitzonderlijk heftige verhalen van kinderen die hun identiteit werd ontnomen in kostscholen. Zuivering en macht waren er de grondtoon voor iets wat door moest gaan voor een religieuze opvoeding. Het zijn de uitersten, en gelukkig bepalen die niet het hele plaatje. Maar ook in wat minder heftige vormen kan liefdeloze dwang ertoe leiden dat mensen weerzin opbouwen tegen het geloof. Weerzin tegen de boodschapper, tegen de boodschap en daarmee tegen de zender erachter, tegen God. Ik vind dat altijd verdrietig om te horen, want daardoor is eigenlijk met het badwater ook het Kind (met een hoofdletter) weggegooid. Dan is er geen ruimte meer voor die positieve kracht van het geloof. Dan komt niet binnen dat God liefde is en dat Hij ons juist in de vrijheid zet om te groeien en te bloeien. Toch is hier een kleine nuance op zijn plaats: ik ken mensen aan wie een bepaalde strengheid juist liefde voor God, eerbied en discipline heeft gebracht. Zo kan wat de een onvrij noemt voor de ander een houvast zijn. Dus moeten we ook een beetje oppassen voor te zwart-wit spreken over kerkcultuur. Maar... voor de ontplooiing van een mens en voor gemeenteopbouw blijf ik toch denken dat dwang en macht geen leidend beginsel mogen zijn in welk netwerk dan ook.

In de lezing gaat het om vissers. Ik heb me eens in die visserij van toen verdiept. Wat leerde ik? De visserij was in die tijd zeer bewerkelijk. Grote hoeveelheden vis werden gedroogd, om zo de lange en warme reis naar handelscentrum Jeruzalem te kunnen overbruggen. Er werd gevestigd in de nacht, op een meer dat vier uur varen breed en twee uur varen lang is. En overdag werkte men aan het verstevigen en herstellen van de netten. Dat alles vraagt handigheid, tactiek en ervaring. En kennis, bijvoorbeeld over de werking van het water en over het weer. In dat alles hebben de vissers zelf de regie, *zij* runnen de visserij. Ze weten wat ze doen, waar ze moeten zijn, wat haalbaar is op het meer op dat moment en wat niet.

Er wordt in de lezing gesproken over twee boten. In de tijd van Jezus werd er gevestigd met zgn. sleepnetten, ook wel drijfnetten genoemd. Aan die netten zaten gewichten en drijvers. Nog niet zo lang geleden hebben archeologen gewichten uit die tijd gevonden nabij Betsaida, een interessante vondst.

Zowel om de netten uit te gooien als om de vangst omhoog te halen was er samenwerking geboden. Het is waarschijnlijk zo dat Simon Petrus en Andreas, samen met Jacobus en zijn broer Johannes een soort coöperatie vormden. Ze waren met z'n vieren elkaars compagnons op twee schepen. Hoe werkte het? Door van twee kanten de netten verticaal door het water op te trekken trokken de twee schepen naar elkaar toe. De gevangen vissen werden in een steeds kleiner wordende cirkel gedreven. Samen haalden de vissers uiteindelijk de buit binnen en verdeelden die.

Petrus, Andreas, Jacobus en Johannes waren vissers. Gewone jongens. Met vissen verdienden ze hun geld. Kapernaüm, de stad in de buurt, *leeft* van de vis. Het leven wordt er *bepaald* door de vis. En dan worden ze geroepen door Jezus, die zegt dat ze vissers van mensen zullen worden.

Dat lijkt in tegenspraak met hoe wij (en hoe de discipelen van toen) Jezus hebben leren kennen: Jezus is ruimhartig, helend, bevrijdend. Ethisch gaat het bij Hem om liefde, barmhartigheid. Hij geeft een kritische tegenstem bij onrecht, ongelijkheid, de macht van koningen of de betweterij van Schriftgeleerden. Zo zien we hem graag, zo werft Hij de terechte bewondering van omstanders. En hier zegt diezelfde Jezus dan dat mensen als vissen gevangen moeten worden. Vissers van mensen *zullen* ze worden, staat er. We stappen even het taalgebied in.

- Ten eerste iets over dat zullen. Taalkundig kent het werkwoord 'zullen' een tweeledigheid die ertoe doet: het is enerzijds een *moeten*, "je zult" - het betreft een opdracht, die dwingend kan zijn. En het is anderzijds een voorspelling met perspectief: zo *zal* het gaan: een grote vangst *zal* jullie deel zijn. Dat verwijst naar Gods nieuwe wereld.
- Ten tweede iets over het woordje 'vangen'. In het Grieks staat hier een woord wat te vertalen met: levensreddend handelen. Of redden in gevaar. Pieter Oussoren, die zich sterk maakt voor de grondtaal, vertaalt het in de zgn. Naardense Bijbel met "Mensen vangen ten leven". Dat is de taak en kenmerkt het perspectief van de vangst. Vangen heeft dus te maken met behoeden, redden, vooruit helpen, doen opstaan.... En niet met grijpen of beklemmen. Dat geeft aan de uitspraak van Jezus de glans van positiviteit, verantwoordelijkheid en van.... vrijheid.
- Ten derde noem ik de tekentaal. In alle commentaren die ik las wordt benadrukt dat de visserij hier beeldtaal is voor wat Jezus van de discipelen vraagt. De weg die de vissers als volgeling van Jezus gaan, zal er een zijn van vallen en opstaan, van vangen en misschieten, van verliezen om te winnen, van teleurstelling omdat er niets gevangen is tot bewondering om de oogst.

Jezus had de discipelen, die vissers, nodig, concreet om het Evangelie binnen te brengen in een bredere multiculturele omtrek. En met dat beeld gaan allerlei andere termen ook tot ons spreken: dat werk vraagt om een vorm van organisatie. Het veronderstelt een netwerk van mensen die iets willen opgeven om Hem te vergezellen. Zij moeten daarbij bereid zijn te leren en opgeleid te worden, meer te horen uit de oude boeken, de praktijk te kennen. En wat ze doen in dat diepere water staat in het licht van wat het Evangelie noemt: "Het Koninkrijk van God".

Nergens lees ik dat het Jezus begonnen was om Zijn eigen glorie. Met zijn woorden en zijn indrukwekkende optreden valt Hij op, wint Hij aanhang, maar de focus van zijn missie ligt niet op Hem maar op die nieuwe wereld, waarin mensen worden opgevangen. Een samenleving die barmhartig is en liefdevol. Jezus wekt onze compassie, onze inzet op, niet onze verering.

Soms denk ik bij diensten waarin zoveel Praise- en Opwekkingsliederen worden gezongen: is dat nou wat Jezus gevraagd heeft: die constante aanbidding, die overlopende aandacht voor Zijn heiligheid als persoon, die doorgaande klemtoon op Zijn hoogheid. Is dat wat Jezus vraagt, dat Hij op de troon wordt gezet? Ik houd mijn oordeel in, zeker als het een authentiek verlangen is om zo te zingen of te spreken. Maar zelf geloof ik meer dat Jezus wil worden *gedaan*, als u begrijpt wat ik bedoel. De profeet Ezechiël zegt wat daarvoor nodig is: een warm hart. Zonder hart is er geen leven. En dat hart moet kloppen voor hen, om wie Jezus gaf. Op een heldere, concrete, soms tegendraadse, creatieve liefdevolle en vooral authentieke manier ging Hij om met levensvragen. Hij zocht mensen op met een belast verleden. Hij genas zieken. Hij sprak openlijk over misstanden die de autoriteiten liever bedekt hielden. Door in die richting te *leven* ben je een visser van mensen.

En hoe mooi is dat: het wordt in de lezing allemaal aan ons meegegeven op het grensgebied van land en water, aan de oever van het meer. Dus op het grensgebied van leven en dood, van licht en donker, van goed en kwaad. Daar staan mensen op, daar worden mensen uit het water gehaald, daar klinken woorden van bevrijding, daar worden mensen geïnspireerd. Bij elkaar gelegd wil dat zeggen: op de breuklijnen, als het er op aankomt, is er redding!

We zouden bijna die ene vergeten, die in dit verhaal een sleutelrol speelt: Petrus. Hij heeft, al zijn kennis en ervaring ten spijt, helemaal niets gevangen. Hij klinkt ontstemd, is teleurgesteld. En als Jezus erop aandringt het nog eens te proberen, dan geeft hij Jezus het voordeel van de twijfel. “Op Uw woord dan maar” zegt hij. Het is een deal van vertrouwen. Jezus heeft zijn vertrouwen in Petrus uitgesproken door hem te roepen als apostel. Dat geeft een bijzonder gevoel, geroepen te zijn, een taak te zien, te voelen dat je nodig bent. En omgekeerd vraagt Jezus nu het vertrouwen van Petrus. “Probeer het nog eens, en dan in dieper water en bij daglicht. Daar zul je oogsten”. Ik vind het treffende beelden. Op de dag, in het dagelijks leven, daar moet het gebeuren. In het licht! In dieper water; in het lied na de preek wordt dat ‘diepere water’ mooi uitgewerkt door Hans Mudde. En zie: de aanhouder wint: wat zal gebeuren gebeurt, wordt hier in beeld gebracht: er is zoveel vis gevangen dat de netten bijna scheuren. Alle hens moeten aan dek; samenwerking is geboden. Wat een vangst. Wat een impuls voor de vissers en hun helpers. Soms heb je toch even zo’n teken nodig, of zo’n resultaat, om geloof te houden in wat je doet?

Als Petrus, hier nog Simon genoemd, de bizarre hoeveelheid vis aanschouwt raakt dat hem tot in ziel. Eerst staat hij met lege handen. Maar juist dan, als je handen leeg zijn, kun je ontvangen, niet als je je handen vol hebt.

Het verhaal van de wonderbare visvangst nodigt uit tot spiegeling.

1. Spiegel je bijvoorbeeld eens aan de eigenschappen van een **visser**: Houden we vol als we weinig vangen; hebben we geduld? Zijn we opmerkzaam als we de dobber van iemand onder zien gaan? Denken we niet te klein over onze mogelijkheden?
2. Spiegel je eens aan de persoon van **Jezus**. Hij kiest gewone mensen als u en jou en mij. Omdat Hij in ons gelooft! Wat hebben wij ontvangen om te geven en anderen ten positieve te ‘vangen’? En geven we dan elkaar ruimte genoeg? Mag de ander zijn wie hij is?
3. Laten we ons tenslotte spiegelen aan de **vissen en de netten**. Hedendaagse vissen willen vrij zijn, niet gevangen worden tegen hun zin. Een keuze voor religie of een leven met God moet van binnenuit komen. We mogen de kerk aanbieden en vrijmoedig spreken over onze gelovige visserij. We kunnen echter niets afdwingen en we kunnen zeker die enorme secularisatie die gaande is niet keren. Maar samen moeten we wel stug doorgaan om hier het geloof te vieren en te delen. En in het nu alle mogelijkheden pakken. IJverig, creatief, solidair, gedreven en met vertrouwen. We mogen en we zullen!

Tot “vissers van mensen” worden ook wij geroepen. Ieder van ons kent zijn eigen land en water, heeft zijn eigen netten. Zijn eigen vermogen om vissen die kopje onder gaan te redden. Zijn eigen liefde. Zijn eigen credo van hoop in de wanhoop. Van eigen gaven en eigen handen, om ze in te zetten waar die nodig zijn. Zijn eigen glimlach of liefdevolle gebaar om de zon te laten schijnen voor een ander. Zijn eigen warme hart dat zo broodnodig is in een versteende wereld.

Waar dat gebeurt en mensen zich zo geven, daar wordt God zichtbaar onder ons. Hij is een onverzettelijke kracht in ons leven. In elke fase van ons leven. Een geschenk. Om het met Toon Hermans te zeggen: “De hemel geeft. Wie vangt die heeft!”

Amen.